

УДК 821.161.2-1

ІВАН НЕМЧЕНКО

м. Херсон

СТИЛЬОВІ ПРИКМЕТИ ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ ЗАГОРОДНЮКА

Статтю присвячено стильовим особливостям творчості В. Загороднюка. Простежуються жанрові ознаки, провідні мотиви та образи лірики поета й специфіка їх художньої реалізації. Визначаються стильові домінанти в поезії співця.

Ключові слова: жанрова своєрідність, стильові домінанти, художній образ, психологізм, кордоцентризм.

Василь Степанович Загороднюк належить до покоління поетів-вісімдесятників, які на хвилі демократизації і гласності в країні означували в своїй творчості прикмети оновлення як у суспільному житті, так і в царині красного письменства. Це самотній автор, у світовідчутті якого переплелись подільські й таврійські впливи. Його розмаїтий доробок заслуговує на прискіпливе вивчення. Про життєвий і творчий шлях В. Загороднюка йдеться в публікаціях В. Гайдамаки [1], О. Григоркіна [2], В. Лубчака [14], О. Найдьнова [15; 16], В. Піддубняка [21], О. Шевченко [24; 25], Т. Щерби [26; 27; 28], у біобібліографічному покажчику «Прози Василя Загороднюка» [23], де опублікована серія статей про здобутки письменника. Та проте й на сьогодні не приділено належної уваги індивідуальній манері митця. Пропонована розвідка продовжує розпочату нами лінію у висвітленні окремих аспектів у творчості співця-земляка [17; 18; 19; 20]. Метою статті є висвітлення стильової специфіки поезій митця.

Ліричний дебют В. Загороднюка відбувся на сторінках миронівської районної газети на Київщині «Червона зірка» (вірш «Етюд» у числі від 27 грудня 1980 р.). А далі з'явилися поетичні публікації в столичній і херсонській періодиці. Перша лірична книга В. Загороднюка під назвою «Пам'яттю прийду» вийшла у київському видавництві «Молодь» 1990 р. А надалі були опубліковані літературні збірки «Ватерлінія степу» (1992), «Хто гуляє серед ночі?» (1996), «Біль мовчання» (1998), «Пісня цегли» (2003), «Морська абетка» (2005), «Поклик євшан-зілля» (2009), «Сиваш» (2011), «Формула Сократа» (2012), «Молитва

плуга» (2015). 2000-го року митця було прийнято до лав НСПУ.

Відтак письменницький доробок В. Загороднюка складають як тексти, що увійшли до виданих до сьогодні ліричних книг, так і численні видруки в альманахах, журналах, газетах, а також його рукописи, які ще чекають на оприлюднення. Тож маємо справжнє багатоманіття найрізноманітніших виявів його творчої особистості.

Наскрізними в ліричному доробку В. Загороднюка є мотиви малої батьківщини («У рідному селі», «Веселю від пахощів м'яти...») і матері-України («Уроки виховання», «Ти прости, Україно, синів слабодухих...»). З ними переплітаються тема Херсонщини – краю, з яким зазнайомився поет уже в зрілому віці («Плакаю море золоте...», «Пуху тополиного в Херсоні...», «Над Інгульцем густі тумани...», «Куди пливеш, херсонський степе...», «Над Херсоном гуси пролітають...»), і мотив пам'яті («Ти лежиш, маленький огірочок...», «Пам'ять хати», «Кобзарі»), антивоєнна тема («Похорон діда Івана», «За селом гіркотять полини...», «До тебе, чесна Перемого!...») й суспільно-політичні мотиви («Себе усвідомимо в білому світі...», «Неперспективне село», «Біль села»). Лірика В. Загороднюка й автобіографічно заземлена («Неминучість», «Твої очі – степові озерця...», «Майже за Т. Г. Шевченком», «І я ще ціпом молотив...»), і водночас відсторонено філософська («Верба на старому цвинтарі», «Світло Діогена», «Над пустирем немає пустки...»), сповнена екскурсів у давнину («Незаписане послання Нестора», «Повернення Івана Вишенського на Афон», «Ярославна», «Слухаючи учителя історії») і

стривожена сучасними екологічними проблемами («Риби викидаються на берег...», «І стогне тяжко Дніпр широкий...», «Я винуватий, що міліють ріки...», «Бачу стривоженість я у квітах...»), наслідками Чорнобильської катастрофи («Облікає підшви стежина до хати...», «Екологія пам'яті»). Тема співця і творчості віддунує в багатьох деклараціях («Я такий молодий і розкутий...», «У моєї долі мрії кучеряві...», «Світла муко безсонних ночей...»), перегукуючись із мистецькими мотивами («Бетховен», «Воістину троїсті прозвучали...», «Над вишитим рушником»), славнями на честь людської праці («Співуча криниця», «Обід», «Не згубиться у світі наша хата...»). Особливо слід відзначити розроблення В. Загороднюком Шевченкової теми («При самому шляху шипшина...», «Нам би чуттів та дум Тараса...», «Уже сім'я братається в світлиці...») та близького й священного для великого Кобзаря мотиву – матері («Курли весняних журавлів...», «Мати», «Мамині руки», «Пам'яті матері»).

Пристрасно звучить у доробку херсонського поета тема рідного слова і пісні («В степу», «Заспівайте мені пісню, мамо...», «За народною піснею»), щемливий мотив подаленілого дитинства («Я зможу все намалювати...», «Іду. Спинитися не маю змоги...»), любовні мотиви («Гнучкіша найгнучкішою лози...», «У твої я вдивляюся очі», «О, не забути березневий дощ...») традиційно поєднуються з картинами природи («Вдихали пахощі квіток...», «Схожа на травневий тихий ранок...», «Закалинилося небо...»). Ліричні пейзажі В. Загороднюка сповнені весняної пристрасності та буяння («Проліски», «Яблуневим цвітом все навкруг цвіло...») і літнього спокою та задуми («Липневий легіт літеплом...», «Як літо переповниться медами...», «А тепла ніч серпневими підводами...»), осіннього смутку та збентеженості («Ось відзолотилися дерева...», «Завірюха осіннього листя...», «Осінь обцілює дерева...») і зимової засніженості («Стояли коні на припоні...», «Коляда»). Це урбаністичні замальовки («Музика міської трави», «Дівчина по мокрому асфальті...») й описи невеличкого села («Криниця», «Давній спогад»), безмежних степових просторів («Ховався вершник з головою...», «Ранок»,

«Гуляє вітер – молодий, чубатий») і лісів та гір («Ні, не новина, а все ж...», «Я до вас повертаюсь, Карпати...»). Це й морські мотиви («Так струнко щогла височіє...», «Фарватер – шлях для корабля...», «До блиску палубу помили...»), й пізнавальна анімалістика («Любить мед понад усе...», «Іжак морський із дна морського...», «А зовуть його тюлень...»). І яких би тематичних шарів не торкався В. Загороднюк, він традиційно виявляє і неабияку спостережливість, уміння бачити незвичайне в буденному, і багатий життєвий досвід та ерудицію, і художній смак, відчуття краси поетичного слова.

У жанровому відношенні доробок письменника багатий, різноплановий, поліфонічний. Для В. Загороднюка як поета характерні такі ліричні модифікації: маніфест («Я такий молодий і розкутий...»), послання («Ровесникові»), присвята («Ну як почувашся, Петре...»), елегія («Журавлі відлітають»), рекієм («Неперспективне село»), поменник («Пам'яті матері»), портрет («Батькове обличчя»), монолог («Монолог Устима Кармелюка»), сповідь («Останнім часом не пишуться вірші...»), етюд («Етюд»), імпровізація («Майже за Т. Г. Шевченком»), екфразис («Над вишитим рушником»), пісня («Ой летіли коні, ой летіли білі...»), вірш-попередження («Риби викидаються на берег...»), пейзаж («Осінь обцілює дерева...»), загадка («Я стрункіший від тополі...»), казка («Жнивний сон»), вірш-вирок («Сучасний мотив»), діалог («Побачення з камінною бабою»), співомовка («До питання про гіподинамію»), бувальщина («Співуча криниця»), сполин («Давній спогад»), ескіз («Мамині руки»), роздум («Куди пливеш, херсонський степе...»), епіграма («Валерієві Кулику»), шарж («Василеві Мелещенку») та ін. Автор тяжіє до мініатюрного віршопису («Далина слова», «Неминучість», «З росянки – Рось...», «Мовчать клавіші степу...»), натомість розлогі сюжетні форми йому не притаманні. Хоча окремі спроби в цьому напрямку В. Загороднюк уже здійснював, намагаючись поєднати дві стихії – ліричну та епічну («Балада про лебедицю», «Дорогою пісні. Підступ до поеми»). Певно, ця ж потреба спонукає поета вдаватись до циклізації, що веде до розширення часопросторових вимірів його

письма. Такими є триптих «Монолог Устима Кармелюка» («Цвіли вишні біло-біло...», «Скільки цвіту, вишневого цвіту...», «За Сибіром сонце сходить...»), диптихи «Повернення Івана Вишенського на Афон» («Ішов аскет землею України...», «Уже сім'я братається в світлиці...»), «Весняна вода» («Збиває з ніг, рокоче бунтівливо...», «Я такий молодий і розкутий...») та ін.

Філософською основою літературної творчості В. Загороднюка є кордоцентризм. Саме традиційна для українства «філософія серця» живить образний світ, емоційну структуру дебютної книги поета «Пам'яттю прийду». Це простежується навіть зовні, на рівні композиції збірки. Книга обрамлена програмними віршами «Уроки виховання» і «Серцем до землі», в яких оголюється душа співця-українця. Через формулу «я любив і люблю» автор вияскравлює своє громадянське й мистецьке кредо, а водночас, означає менталітет народу, в надрах якого зріс. Крізь призму серця він сприймає минуле, теперішнє і майбутнє свого етносу, всіма фібрами душі відчуває єдність з українським загалом. Це жага «упиватися диво-піснями про звитяжні козацькі діла», співати так, щоб «аж у серці вогонь племнів», «щоб любов і снагу Україні Без жалю віддавало воно». Свою діяльність поет бачить як горіння душі заради рідного краю, задля своїх співвітчизників. Він жадає «роботою вік свій прожити, щоб любов'ю вона зацвіла». Такий же пафос властивий віршеві-метафорі «Серцем до землі». Асоціації, які викликає ця мініатюра, досить прозорі: «В степу замулена криниця, То б'ється чисте джерело – Воно ще зможе тут пробитися, От тільки б серце помогло...» [8, 5].

Подібне смислове обрамлення спостерігаємо і в наступній книзі В. Загороднюка «Ватерлінія степу». Програмну функцію в ній виконує метафоризований диптих-заспів «Весняна вода», герой якого крізь своє серце пропускає радість і збудження відроджуваних до нового буття природи і країни. Приваблює активна громадська позиція співця, вмитого «вічними водами» народного життя і здатного чути «вічності серцебиття»: «Я такий молодий і розкутий, Як весняна, бурхли-

ва вода. І снага моя – від Славути, Що Україну на хвилях гойда» [4, 205].

Цей же мотив змушнення поета, готовності гідно нести своє звання, виконувати високу місію в ім'я «коханої України» звучить у підсумковому вірші «В моїй душі живе Жар-птиця...». В образному плані твір суголосний з феєричним «Жнивним сном», що становить своєрідну ідейно-художню серцевину обох книг. Жар-птиця у віршах В. Загороднюка – це втілення щедрості співцевого хисту, його душевного вогню, що палає задля рідного краю. Тож образний ланцюжок (казковий птах – золоте пір'я – лан пшениці – золотий урожай) викликає асоціації з міфічним світом і сталою літературною традицією, а при тому озвучується автором напрочуд свіжо й органічно: «...Я жар-птиця, Лечу у пір'ї золотім. Внизу пшениця колоситься, Гордиться колосом своїм. Лечу, дивлюсь. Окріпли крила, Та спало пір'я їх, проте, Жар-птиця все позолотила, Тому і збіжжя золоте» [8, 39].

У наступних книгах поет продовжує діалог з Україною, зі своїми співвітчизниками, ще чіткіше окреслюючи своє кредо співця-громадянина, грануючи ораторський стиль мовлення. Для його ліричного героя злиття власного «я» з колективним «ми» стає докорманим фактом, спонукаючи виступати від імені загалу українців на шляху консолідації народу, єднання нації, якій є чим пишатися на планеті: «Себе усвідомимо в білому світі Чорноземом рідним і злотом пшениці. І жаром калини, і звуком трембіти, А ще мозолями, неначе із криці» [3, 3].

Автор переконаний, що його етнос не може загубитися в часі й просторі через свою великість. Це працелюбна й щедра на добро та красу нація, яка зазнала стільки горя, стільки страшних випробувань по дорозі до волі й державності. Це народ, який свідомий свою високу місію нести в майбутнє гуманістичні ідеали. Мрії мільйонів краян, виплекані століттями, віддзеркалені в шедеврах класичного письменства, нарешті збуваються. Україна як *Fata Morgana* з умовного, художнього світу М. Коцюбинського й Є. Маланюка стала реальністю. «Себе усвідомим як нація знана, Хоч доля її не солодка – гірка. І чується світом – це *Fata Morgana*, Без пальців у Волика кріпне рука» [3, 3].

Поет вітає процес оздоровлення, що спостерігається в краї, – явище болюче й суперечливе, але необхідне. У вірші «Ти прости, Україно, синів слабодухих...» він продовжує традиції вітчизняної патріотичної й викривальної лірики. З часів присвят і послань Т. Шевченка і П. Куліша, С. Руданського й Ю. Федьковича, М. Старицького й І. Франка, Б. Грінченка і П. Грабовського, В. Самійленка й Лесі Українки, М. Чернявського і М. Вороного з'являються на світ сотні й тисячі поетичних апеляцій до матері-батьківщини, до її дітей – українців. Немало їх пишеться й сьогодні, але в цьому великому розмаїтті голосів не губиться й слово Загороднюка-трибуна: «Ти прости, Україно, синів слабодухих, Що зросли у ярмі не своїх орденів, Хто коротку історію партії слухав, Всіх підряд зневажаючи кармелюків» [3, 7].

Поет вірить у духовне відродження нації, переконаний у тім, що колишні національні відступники і перевертні, що топтали рідні святині й зневажали пам'ять віків, схаменуться і знайдуть у собі сили для оновлення й служіння новій Україні. Він сповнений віри у творчий геній народу, який завжди мав здатність до самовідродження і процвітання. Автор щиро сподівається, що видатні національні діячі минулого, яких усіяко применшували і принижували, замовчували й обстрілювали в радянські часи (а в лівій періодиці це триває й до сьогодні!), знову будуть зразками служіння Вітчизні для нових і нових поколінь. «Ще окріпнуть твої покалічені діти Яничарам усім і гулагам назло, Щоб трудом і любов'ю тобі пломеніти, Щоб знамено твоє жовто-синьо цвіло» [3, 7].

В. Загороднюк пишається Україною, що нарешті підвелася з колін, виборола незалежність і, хоч і важко, але долає перепони на шляху до розквіту. Його громадянська лірика звучить актуально, мобілізуючо, повноголосно.

Проте частіше з поезій В. Загороднюка прозирає замислений філософ, який розмірковує над загадками світобудови, прагне проникнути в тайники природи і людської душі. Де межа між життям і смертю, між миттєвістю і вічністю, між правдою і кривдою, між мрією й реальністю; звідки з'являються імпульси, які несподівано розкривають давно

знану людину, що не виділялась «між нас, між звичайних», а в екстремальний момент першою кидається «у пащу вогню» («Так часто гарні дочасу вмирають...»).

Куди переходить енергетика серця і думок померлого, в яких формах озивається до суцільних на цій землі? Чи матеріалізується пам'ять про людину? Подібні питання ставить перед собою автор у поезії «Вербна на старому цвинтарі». Звичайність дива і фантастичність реальності парадоксально сплітаються в цьому вірші про могильний хрест, що проріс і забував деревом. «Лицем я втупивсь у гілки вербові. Такого ще не бачив і не знав. І думав про життя вічнооснову. Покійник тихо у вербі стояв» [8, 35].

Органічний зв'язок між усім, що є в докколишності, фіксує В. Загороднюк у багатьох поезіях-медитаціях. «Над пустирем немає пустки...» – стверджує він в одній з мініатюр, констатує нескінченність буття, його видимих і незначних форм. «А я, недовчений філософ, У центрі всесвіту стою. І вічність незбагненна досі У душу вилилась мою» [3, 24]. Подібні твори позначені психологізмом, прагненням проникнути в тайники людської свідомості.

Місце особи в суспільстві, динаміка взаємин між героєм і масою досліджуються поетом у багатьох творах про давнє й недавнє минуле. Як правило, це історіософські студії, які пропонують більше питань, ніж відповідей («Повернення Івана Вишенського на Афон», «Побачення з кам'яною бабою») та ін.

Минувшина в генетичному зв'язку з сучасністю відстежується автором у вірші «Слухаючи учителя історії». Поет не згадує в тексті, хто є слухачем цього лектора. Може, учні в рамках шкільного заняття, а може, випадкові супутники десь у дорозі або і сусідів-співбесідники. Але хто б не був, справді зачарований і приголомшений оповідями історика, які оживають в уяві, висвічуються, наче на екрані, завдяки проникливості, ерудиції і таланту безіменного педагога. «І ставали на мурі кияни Зі смертей, потойбіччя, п'ятьми. Вишкірялися зло ятагани...» [3, 5].

Письменник не уточнює, чи це печеніги, чи монголо-татари, посланці кримського хана або турецького султана зазіхають на волю

і незалежність давніх українців, адже так багато було у всі часи різних нападників – аж до московсько-більшовицької агресії проти УНР чи гітлерівської навали в період Другої світової війни. Але цей одвічний конфлікт між силами добра, справедливості, творення, з одного боку, і носіями зла, кривди, руйнації, – з іншого, вражає численними людськими жертвами, матеріальними втратами – часто непоправними: «І зривалися дзвони церковні, І горіло, ламалось, гуло... В рани жала втикались солоні, Розбивались кістки, наче скло» [3, 5].

Та життя тривало, і знову рід український відновлювався і йшов у майбутнє («Той зорю зустрічав світанкову, Бо закоханих що зупиня?»), незважаючи на утиски, нищення, плюндрування краю («Не спиниться стежка в дорозі. І за ґрати не втиснуть слова»). Риторичне питання, винесене у фінал вірша – «Хто ж історію нашу стриножив?» – констатує багатство національної історії і водночас наявність численних перекручень і фальсифікацій довкола неї, славні моменти в долі народу і при тому фатальні втрати. Висновок, що впливав з твору, – українці зобов'язані знати минуле своєї землі, відроджувати забуті шари духовної пам'яті.

Але формування шанобливого ставлення до матері-вітчизни, гордості за свій народ неможливе без виховання любові до малої батьківщини. Тому в доробку поета і педагога В. Загороднюка часто знаходимо чудові замальовки подільського краю, де народився й зростав, та Херсонщини, яку відкрив для себе дорослим. І кожен такий твір наче скупаний у любові. Промовистий приклад – вірш «Яблуневим цвітом все навкруг цвіло...». Уже назвою цей твір кореспондує до літературної традиції. Досить згадати «яблуневоцвітні» тексти П. Тичини й І. Дніпровського, М. Драй-Хмари та Олега Ольжича. По-різному інтерпретували цей мотив митці – то крізь призму дитинства і зрілості, то з огляду на противенство миру і війни, любові й ворожнечі. Посвоєму підходить до вирішення «яблуневоцвітної» теми і В. Загороднюк. Родзинка твору – в омісцєвленні. Образний ланцюжок, репрезентований яблуневим цвітом – яблуневим снігом – царством яблунь – яблуневим сном, прочитується в контексті харак-

терних для поета роздумів над миттєвим і вічним, малим і величним, знаним і забутим. Без високих фраз автор говорить про значимість у долі людини рідного куточка, того невеличкого населеного пункту, якого й на карті не знайти. А так хочеться, щоб це чаруюче своїм життєлюбством «царство яблунь» не загубилось у часі, не залишилось у забутті – зі своєю неповторною природою і людьми. «...Його на мапі не шукай. А якщо і знайдеш, може, ненароком, Напиши, будь-ласка, ти про це мені...» [9, 37].

Просто і зворушливо звучать ці слова любові до малої батьківщини, гордості за цей мальовничий окраєць української землі, гідний уваги, слави, визнання. Поет просторово відмежований від рідного села (так склалося примхливе життя, що «біжить начебто галопом»), але своїми думками і почуттями він там. Принаймні, на літературній карті України співець назавжди прописав свої яблуневоцвітні Бурківці, що на Поділлі.

Та, здається, ще з більшою ніжністю і залюбленістю В. Загороднюк живописує південноукраїнські краєвиди, постаті херсонців, серед яких давно став «своїм хлопцем». Йому напрочуд затишно «під небом синьооким», серед широких просторів Причорномор'я, де відкривається «заповітна даль степів». Так любо відчувати себе часточкою цього, нехай і позбавленого екзотики, але такого принадного краю. У вірші «Плакаю море золоте...» поет зізнається: «Як рідна Таврія жнивує – Як жниця перевесло в'є... Тоді в собі я силу чую...» [8, 26]. Подібні південні замальовки звучать просто, щиро, задушевно. З глибини серця народжуються слова любові до цієї землі і відповідальності за її завтрашній день. Південна Україна з її природою, спокійними розважливими мешканцями надихає автора на нові поетичні спостереження.

Екологічний етюд «Над Інгульцем густі тумани...» репрезентує романтичного сільського парубка Юрка, який має улюблене заняття – рибну ловлю, йому до вподоби процес на лоні рідної природи. Не корисливість чи жадібність змушують його йти ранком до річки, над якою стеляться «густі тумани І білі, наче молоко». Кличе справа, яка приносить хлопцеві душевну втіху. Тому він такий

прискіпливий і до зняття рибалки («вудки з бамбуку бездоганні»). З усмішкою говорить автор про азартність і майстерність юнака в цьому ділі («узаяв, мов дідька вже за роги»), про результати таких уловів («в обід додому без підмоги Сомів не спійманих несе»), адже для Юрка найголовніше не рибна здобич, а заняття рибалкою як такою. Проте жартівливий, добродушний тон поета одразу ж змінюється на болісний і сумовитий. Щем викликає констатація тих непоправних змін, яких зазнала південна природа внаслідок численних промислових викидів. Адже Інгулець тече повз індустріальні гіганти Криворіжжя, звідки брудна, отруєна виробничими відходами вода дістається до пониззя Дніпра («сом тут зникне ще в ікринці, якщо вона в цих водах є»). Як дорікання, як звинувачення людям за безгосподарність і байдужість звучить услід Юркові зозулине кування «про чисті води, чисті роси», яких у наші дні шукати досить проблематично. А якщо десь і знайдуться, то скільки літ життя їм зможе наспівати ця птаха-пророчиця? І відповідальність за всі екологічні катаклізми, за всі порушення природного балансу приймає на свої хлоп'ячі плечі Юрко («ішов похнюплений та босий з чуттям вселюдської вини»). Поет виносить присуд непродуманій економічній політиці, яка призводить до занедбання довкілля, загибелі місцевої флори і фауни. Вірш В. Загороднюка засвідчує його небайдужість до проблем Приінгулеччини, з якою в нього пов'язано чимало радісних і щемливих спогадів і почуттів.

Омісцєвленою є й поезія В. Загороднюка «Пуху тополиного в Херсоні...», присвячена «білій напасті», що тероризує центр міста щовесни, викликаючи в когось алергію та інші хворобливі стани чи просто роздратування. У самого автора ці міриади надокучливих пушинок презентовані не без замилювання і схарактеризовані як обов'язкові прикмети сезону – «мовби чаші велетенські Вповні залили ознаки весняні» [8, 43]. А далі, звичайно, буде літо. І Херсонщина не зрадить усталеним уявленням про неї як про край кавунів. Поет обіграє асоціації: білий пух тополь – біла (сива) од старості бабуся. Пушинки засвідчують зрілість, достиглість весни – весни вповні, а шамкотлива бабуся «біла не від пуху» з її пророчими снами, а

швидше – багатим життєвим досвідом і спостережливістю, увиразнює думку про взаємозалежність і взаємозумовленість усього в до-вкіллі. Це може здатись химерним, незвичним, але така логіка розвитку природи з її циклічними змінами. «Мов у диво, вірю цьому слуху: «Білий пух – на добрі кавуни» [8, 43].

Екфразис В. Загороднюка «Над вишитим рушником» поєднує світ умовностей і предметності, абстракцій і конкретних реалій. На хвилях фантазії автор оживляє сюжет, придуманий народною майстринею. Ліричний герой співпереживає за долею голубів, вишитих на полотні. Вони цілком справжні, відчутні – «сидять на рушникові», розправляють крила «у зеленій росяній траві». Більші й менші, ближчі й віддаленіші – в перспективі. Стереоефект твориться вишивальницею за допомогою кількісних параметрів. «Ось уже маленькі, в високості – Макові зернятка, не вони, Полетіли аж до сонця в гості. Відчайдухи, спробуй поверни [8, 29].

По-ікарівськи, дерзновенно злітають птахи у вись, уподібнюючись людським сподіванням і надіям («голуб'ятка – мрії голубі»). Але ласкаве світило з золотими промінцями на рушнику символізує не лише життєдайність та енергію. Воно таїть у собі й небезпеку, смерть для сміливців («спопеляться ж білі їхні крила»). Промениста життєвірна коса сонця і коса смерті, що «всю землю обкосила», постають у нерозривній єдності. Адже такий закон природи: життя переходить у загладу, а з смерті й забуття знову прокльовується нова життєва сила. Ліричний герой твору не хоче стояти осторонь того дійства, що спостерігається на вишитому полотні, він втручається в хід подій, благає майстриню пом'якшити, гармонізувати цей конфлікт між силами життя і мрії, з одного боку, та смерті, з іншого. «Виший ранішню для них росу, Білу нитку кинь, немов порошу, Щоб студила сонячну ясу» [8, 29]. Тобто в підтексті вірша звучить думка про відповідальність кожного за те, що чиниться довкруг, про невикористані можливості змінити світ на краще. Треба забажати цих змін, самому включитися в процес перебудови.

В. Загороднюк фіксує моральний дискомфорт, духовне збідніння, байдужість краян у

ставленні до національних святощів. У рідних селах «пісенне обміліле море вже й бур'янами поросло» («Дорогою пісні»). Але душа жадає віри, світлої надії. Звідси романтичний образ вітрила, що символізує молодече прагнення до самоствердження і здійсненість мрії, можливість втрат, а водночас – і звитяг у морі життя. У вірші «Гуляє вітер – молодий, чубатий...» рвійний і нестримний герой губить вітрила, та в риторичному питанні: «Ну, де їх у степу тепер знайти?» – не вчувається особливого розпачу і зневіри. Як, зрештою, і в щемливій поезії «Заспівайте мені пісню, мамо...» з книги «Біль мовчання», перейнятій оптимізмом і впевненістю в собі, що відчутні в фінальних рядках твору («На вітрилах пісні невдержима Доля щастя принесе мені»). Співцеві близька романтична стихія, і це накладає карб на специфіку авторського вислову, на його стильові домінанти.

Улюблений художній образ В. Загороднюка – морський простір з його непідвладністю й могутньою красою. Мариністичні мотиви пронизують не одну його збірку. Бунтівливий герой твору «Монолог Устима Кармелюка», протиставляючи себе царським посіпакам, вдається до самохарактеристики – «для них я в штילі – шторм». Така формула передає непідвладність і відвагу народного месника, бурхливість його вдачі. Натомість, у вірші «Дівчина у жовтому пальто...» репрезентований, здавалось би, зовсім інший персонаж. Чарівлива юнка «з очима ясно-голубими» – таке миле, тендітне створіння. Але вона – «прямо вітер в полі». Вона «не ходить вже, пливе, Бачили русалкою у морі». Це вольова і сильна натура, яка причарувала самого Одиссея, «міцно держачи його в покорі». Відгомін гомерівського епосу принагідно вловлюється і в мініатюрі «Дівчина по мокрому асфальті...», де з'являється асоціація з Навсикаєю, донькою феацького царя Алкиноя. Стрівшись на березі моря з мандрівником Одиссеєм, красуня полонила його своєю вродою. У поезіях «У моєї долі мрії кучеряві...», «Тихо вудку закинув дід...» В. Загороднюк послуговується казковим образом золотої рибки, що відомий з фольклорного світу й літературних версій (наприклад, пушкінської).

Своєю творчістю подільсько-херсонський поет Василь Загороднюк прагне «до серця дорогу знайти – Торкнуть, відродити людину кожну» [4, 212]. І ця гуманістична домінанта, насамперед, приваблює в його ліричному ужинку і потребує подальших досліджень у даній царині.

Список використаних джерел

1. Гайдамака В. Його «Сміхеня» / Василь Гайдамака // Загороднюк В. Сміхеня: рیمейк з «Енеїди» Івана Котляревського: поема. — Херсон : Айлант, 2014. — С. 4—5.
2. Григоркін О. Коли я пам'яттю прийду / Олександр Григоркін // Голопристанський вісник. — 1996. — 30 листопада.
3. Загороднюк В. Біль мовчання : поезії / Василь Загороднюк. — Херсон : Айлант, 1998. — 32 с.
4. Загороднюк В. Ватерлінія степу / Василь Загороднюк // Хвиля: книги в книзі : поезії. — Вип. перший. — К. : Укр. письменник, 1992. — С. 203—254.
5. Загороднюк В. І пахне медом їхня хата : дитячі загадки / Василь Загороднюк. — Херсон : Наддніпряночка, 2007. — 35 с.
6. Загороднюк В. Молитва плуга : вірші / Василь Загороднюк. — Херсон : Айлант, 2015. — 52 с.
7. Загороднюк В. Морська абетка / Василь Загороднюк. — Херсон : Наддніпряночка, 2005. — 32 с.
8. Загороднюк В. Пам'яттю прийду : вірші / Василь Загороднюк. — К. : Молодь, 1990. — 48 с.
9. Загороднюк В. Пісня цегли : зб. поезій / Василь Загороднюк. — Херсон : Айлант, 2003. — 56 с.
10. Загороднюк В. Поклик євшан-зілля : поезія / Василь Загороднюк. — Херсон : Наддніпряночка, 2009. — 70 с.
11. Загороднюк В. Сиваш : зб. віршів / Василь Загороднюк. — Херсон : Айлант, 2011. — 43 с.
12. Загороднюк В. Формула Сократа : зб. віршів / Василь Загороднюк. — Херсон : Айлант, 2012. — 56 с.
13. Загороднюк В. Хто гуляє серед ночі? : загадки / Василь Загороднюк. — Херсон, 1996. — 16 с.
14. Лубчак В. І пахне медом їхня хата / Вадим Лубчак // Вишиванка : херсонський літ.-худ. зб. — К. ; Херсон : Просвіта, 2008. — № 2. — С. 96—97.
15. Найдьонов О. Г. Іван Немченко та Василь Загороднюк – талановиті сучасні українські поети / Олександр Григорович Найдьонов // Проблеми краєзнавства, музеєзнавства та відродження культури українського народу. — Херсон, 2002. — С. 23—25.
16. Найдьонов О. Г. Філософські аспекти творчості поета Василя Загороднюка / Олександр Григорович Найдьонов // Етнокультурні процеси на Півдні України в ХІХ—ХХ ст. : зб. наук. пр. ІІІ Регіон. наук. конф. — Запоріжжя, 2000. — С. 139—142.
17. Немченко І. В. «Так струнко щогла височіє...»: морські мотиви в творчості В. Загороднюка / І. В. Немченко // Елінг. — 2005. — Вип. 4—5. — С. 46—50.
18. Немченко І. В. Серцем до землі / І. В. Немченко // Прози життя Василя Загороднюка : бібліографічний покажчик. — Херсон, 2006. — С. 2—3.
19. Немченко І. В. Поетичний світ Василя Загороднюка / І. В. Немченко // Прози життя Василя Загороднюка : бібліографічний покажчик. — Херсон, 2006. — С. 4—14.

20. Немченко І. В. Матеріали до лекції «Поезія Василя Загороднюка» / І. В. Немченко // Печатное слово. — 2007. — № 1. — С. 6—16.
21. Піддубняк В. Zenit поета Загороднюка / Василь Піддубняк // Новий день. — 2005. — 22 грудня.
22. Попова Н. О. «Книги ніколи не зраджують»: інтерв'ю / Наталя Омелянівна Попова // Прози життя Василя Загороднюка : бібліографічний покажчик. — Херсон, 2006. — С. 17—19.
23. Прози життя Василя Загороднюка : бібліографічний покажчик. — Херсон, 2006. — 25 с.
24. Шевченко О. І. Душею до людей — крилами до неба: нарис про життя і творчість Василя Загороднюка / Олена Іванівна Шевченко. — Херсон : Графіка, 2012. — 84 с.
25. Шевченко О. І. Замріяний морем / Олена Іванівна Шевченко // Степ : літ.-худ. альманах. — Херсон : Гілея, 2012. — № 21. — С. 107—108.
26. Щерба Т. М. Вистражданий болем мовчання: до 50-річного ювілею Василя Загороднюка / Таїсія Миколаївна Щерба // Прози життя Василя Загороднюка : бібліографічний покажчик. — Херсон, 2006. — С. 15—16.
27. Щерба Т. М. З синівською любов'ю до всього українського / Таїсія Миколаївна Щерба // Художня література в загальноосвітніх школах. — 2010. — № 3. — С. 42—43.
28. Щерба Т. М. Йде до щастя, наче по мечях: про В. Загороднюка / Таїсія Миколаївна Щерба // Щерба Т. М. Роздуми над книжками : нариси, статті, відгуки, рецензії, передмови. — Херсон : Айлант, 2011. — С. 63—71.

IVAN NEMCHENKO
Kherson

THE STYLISTIC PECULIARITIES OF CREATIVE WORK OF V. ZAGORODNJUK

The article is devoted to the stylistic peculiarities of creative work of V. Zagorodnjuk. The author investigates the genre peculiarities, motives and images of V. Zagorodnjuk's poetry and the specific features of literary realization. The article shows the style dominants in poet's lyric.

Key words: genre peculiarity, style dominants, an artistic image, psychological analysis, cordocentrism.

ИВАН НЕМЧЕНКО
г. Херсон

СТИЛЕВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПОЭЗИИ ВАСИЛИЯ ЗАГОРОДНЮКА

Статья посвящена стилистическим особенностям творчества В. Загороднюка. Автор прослеживает жанровые признаки, основные мотивы и образы лирики поэта и специфику их художественной реализации. Определяются стилистические доминанты в поэзии писателя.

Ключевые слова: жанровое своеобразие, стилистические доминанты, художественный образ, психологизм, кордоцентризм.

Стаття надійшла до редколегії 05.11.2016